

**Diskursiv mahoratlarni o'qitish ga yondashish:
Leksik kompetensiya va uning xorijiy til o'qitish dagi o'rni**

Salaxova Dilnoza Sagdullayevna
dilnozasalakhova@yahoo.com

Assistant
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya: Bugungi kunda xorijiy til o'qitish jarayonida leksik kompetensiya (so'z boyligi va ularni kontekstda to'g'ri qo'llay olish qobiliyati) o'qituvchilar va o'quvchilar uchun muhim o'rin tutadi. Leksik kompetensiyaning shakllanishi va rivojlanishi diskursiv mahoratlarni o'rgatishda muhim ahamiyatga ega, chunki tilni to'g'ri va samarali ishlatish, ma'lumotni aniq va o'zaro tushuniladigan tarzda ifodalash uchun so'zlarning to'g'ri tanlanishi zarur. Leksik kompetensiya, asosan, so'z boyligini kengaytirish va ularni turli vaziyatlarda qo'llash imkoniyatlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Diskursiv mahoratlarni o'rgatish esa nafaqat grammatik jihatdan to'g'ri, balki mazmunan boy va aniq fikrlarni ifodalashga qaratilgan. Xorijiy tilni o'rganishda, o'quvchi leksik resurslar yordamida muloqot jarayonini to'g'ri tashkil eta olishi kerak, chunki tilning haqiqiy ishlatilishi uni faqat so'zlar to'plami sifatida emas, balki ma'lumotni izchil va aniq yetkazib berish vositasi sifatida talqin etadi. Xorijiy tilni o'rgatish jarayonida leksik kompetensiyaning rivojlantirish, nafaqat so'zlarni yodlash, balki ular orasidagi munosabatlar va ularni kontekstga mos ravishda qo'llashni o'rgatish hamda tilning pragmatik va diskursiv xususiyatlarini chuqur o'rganish kerak. Bu o'quvchilarga nutqni to'g'ri tashkil etish va jamiyatda muvaffaqiyatli kommunikatsiya qilish imkonini beradi. Diskursiv yondashuv, o'quvchilarga turli tillar, leksik yondoshuvlar va ijtimoiy kontekstlarni hisobga olib, muloqotda qatnashish imkoniyatini yaratadi. Ushbu maqola leksik kompetensiyaning xorijiy til o'qitish da o'rni va uning diskursiv mahoratlarni bilan bog'liqligini tahlil qiladi. O'quvchilarning so'z boyligini kengaytirish va ularni samarali ishlatishdagi qiyinchiliklar va ularni yengib o'tish yo'llari, shuningdek, til o'rganish jarayonidagi muhim metodologik yondashuvlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: leksik o'zlashtirish, ispan tili xorijiy chet tili, diskursiv qobiliyatlar, leksik kompetensiya.

**An approach to teaching discourse skills:
Lexical competence and its role in teaching a foreign language.**

Salakhova Dilnoza Sagdullayevna
dilnozasalakhova@yahoo.com

Assistant
Uzbek State World Languages University

Annotation: Today, in the process of teaching foreign languages, lexical competence (vocabulary and the ability to use it correctly in context) is crucial for both teachers and students. The formation and development of lexical competence are essential for teaching discursive skills, as the correct choice of words is necessary for the effective and accurate use of language, as well as for the clear and understandable expression of information. Lexical competence includes not only the expansion of vocabulary but also the ability to use words appropriately in various contexts. Teaching discursive skills aims at enabling students to express not only grammatically correct, but also meaningful and coherent thoughts. When studying a foreign language, a student must be able to organize communication correctly using lexical means, since language use is not merely a collection of words, but a means of conveying information in a coherent and precise manner. In foreign

language teaching, it is essential to develop lexical competence not just for memorizing words, but also for studying the relationships between them and their appropriate use in context, as well as for an in-depth exploration of the pragmatic and discursive features of the language. This enables students to organize their speech effectively and communicate successfully in society. The discursive approach helps students engage in dialogue by taking into account various linguistic, lexical, and social contexts. This article analyzes the role of lexical competence in foreign language teaching and its connection to discursive skills. It discusses the challenges of expanding students' vocabulary and effectively using it, as well as ways to overcome these challenges and the important methodological approaches in language learning.

Key words: vocabulary acquisition, Spanish foreign language, discursive skills, lexical competence.

Подход к обучению дискурсивным навыкам:

Лексическая компетентность и ее роль в обучении иностранному языку.

Салахова Дилноза Сагдуллаевна
dilnozasalakhova@yahoo.com

Ассистент

Узбекский государственный университет мировых языков

Аннотация: Сегодня в процессе обучения иностранным языкам для преподавателей и учащихся важна лексическая компетентность (лексический запас и умение правильно использовать его в контексте). Формирование и развитие лексической компетентности имеют важное значение при обучении дискурсивным навыкам, поскольку правильный выбор слов необходим для эффективного и точного использования языка, а также для четкого и взаимопонятного выражения информации. Лексическая компетентность включает в себя не только расширение словарного запаса, но и умение использовать слова в различных ситуациях. Обучение дискурсивным навыкам направлено на выражение не только грамматически правильных, но и содержательных и ясных мыслей. При изучении иностранного языка студент должен уметь правильно организовать процесс общения, используя лексические средства, поскольку фактическое использование языка – это не просто набор слов, а средство последовательной и точной передачи информации. В процессе обучения иностранным языкам необходимо развивать лексическую компетенцию не только для запоминания слов, но и для изучения связей между ними и их применения в контексте, а также для углубленного изучения прагматических и дискурсивных особенностей языка. Это позволяет учащимся правильно организовывать речь и успешно общаться в обществе. Дискурсивный подход помогает студентам вести диалог с учетом различных языковых, лексических и социальных контекстов.

В данной статье анализируется роль лексической компетенции в обучении иностранным языкам и ее связь с дискурсивными навыками. Рассматриваются трудности расширения словарного запаса учащихся и его эффективного использования, а также пути их преодоления и важные методические подходы в процессе изучения языка.

Ключевые слова: приобретение словарного запаса, испанский иностранный язык, дискурсивные навыки, лексическая компетентность.

Diskursiv mahoratlarni o'qitish va leksik kompetensiyaning xorijiy til o'qitishdagi o'rni. Diskursiv mahoratlarni o'qitish, ayniqsa xorijiy til o'qitish jarayonida, til o'rganishning nafaqat grammatika va lug'at boyligini, balki tilni amalda qo'llash, fikrni to'liq va aniq ifodalash, hamda mulqotda samarali bo'lishni o'rganish kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. Leksik kompetensiya, ya'ni so'z boyligi va uning tildagi o'rni, bu jarayonda muhim ahamiyatga ega. Quyida, diskursiv

mahoratlarni o'qitish va leksik kompetensiyaning xorijiy til o'qitishidagi o'rni haqida batafsil bayon qilinadi.

Diskursiv mahoratlar bu – ta'rifi va muhimligi shundan iboratki tilni muloqotda to'g'ri va samarali ishlatish, gapirish, yozish, tinglash va o'qish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Diskursiv mahoratlar nafaqat individual jummalarni, balki muloqotdagi barcha til elementlarini – ya'ni, tilni kontekstda to'g'ri qo'llashni ham talab qiladi. Diskursiv mahoratlarni o'qitish jarayonida quyidagi asosiy elementlar ko'rib chiqiladi:

Semantik va sintaktik to'g'rilik: Tildan to'g'ri foydalanish, jummalarning sintaktik tuzilishini va mazmunini to'g'ri aniqlash.

Pragmatik to'g'rilik: Tildan ijtimoiy kontekstga mos ravishda foydalanish, muloqotda turli vaziyatlarga qarab tilni moslashtirish.

Ko'nikmalarni rivojlantirish: So'zlashuvda davomiylik, aniq ifodalash, nutqning tuzilishi, shuningdek, texnik va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish.

Leksik Kompetensiya va uning ahamiyati- leksik kompetensiya tilshunoslikda so'z boyligi va so'zlarni amalda qo'llash qobiliyati sifatida ifodalanadi. Xorijiy til o'qitish da bu kompetensiya alohida ahamiyatga ega, chunki tilni o'rganayotgan shaxs faqatgina grammatik qoidalar va so'zlar ma'nosini bilishdan tashqari, bu so'zlarni kontekstga mos ravishda qanday ishlatishni ham o'rganishi zarurdir. **(Bygate, 2001)** Bunda leksik kompetensiyaning xorijiy til o'qitish idagi o'rni quyidagicha ifodalanadi:

Tilni boyitish: Leksik kompetensiya tilni boyitishga yordam beradi, yangi so'zlar, iboralar va ularning sinonimlarini o'rganish orqali o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Leksik kompetensiyaning diskursiv mahoratlar bilan bog'liqligi.

Diskursiv mahoratlarni o'qitish da leksik kompetensiya o'rganilayotgan tilni to'liq va aniq ravishda ishlatishning asosi bo'lib xizmat qiladi. Aytish joizki, leksik kompetensiya diskursiv mahoratlarning bir qismi sifatida qaraladi, chunki tilning boy va to'liq bo'lishi muloqotda muvaffaqiyatli bo'lish uchun muhimdir.

Misol uchun:

Leksik boylik va turli kontekstlar: Til o'rganuvchi yangi so'z va iboralarini o'rganish orqali, ulardan har xil vaziyatlar va diskurslarda foydalanishni o'rganadi. Bu esa uning muloqotdagi samaradorligini oshiradi.

Diskursiv bog'lanishlar: So'zlar orasidagi bog'lanish va mantiqiy bog'lanishlarni tushunish, leksik kompetensiyaning kuchaytiradi. Masalan, til o'rganuvchi "shu sababli", "biroq", "lekin" kabi bog'lovchilarni to'g'ri qo'llashni o'rganishi kerak.

4. Leksik kompetensiyaning rivojlantirish usullari -bu xorijiy til o'qitish da leksik kompetensiyaning rivojlantirish uchun turli metod va usullar nazarda tutiladi:

- Takrorlash: Yangi o'rgangan so'zlar va iboralarini takrorlash, ularni amalda qo'llash orqali mustahkamlash.

- Semantik tarmoqlar: O'xshash va sinonim so'zlarni guruhlash, bu esa o'quvchilarga so'zlarni ko'proq yodlash va ularni kontekstga mos ravishda ishlatish imkoniyatini beradi.

- Real hayotdagi vaziyatlar: O'quvchilarga real muloqot vaziyatlarini yaratish, masalan, rasmiy va norasmiy suhbatlar orqali leksik boylikni kengaytirish.

- Qisqa hikoyalar va dialoglar: Til o'rganuvchilarni hikoyalar va dialoglar yozishga yoki eshitishga undash, bu esa leksik kompetensiyaning rivojlantirishda yordam beradi.

Chet tilini, xususan, ispan tilini o'zlashtirish jarayonida leksik ko'nikmalar muhim rol o'ynaydi, chunki til o'rganuvchilarning mazkur tilda o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari va suhbat davomida faol qatnashishlari uchun leksik asos zarurdir. (Baxronova, D., & Turamuratova, I. 2024) Quyida leksik ko'nikmalarining chet tilini o'rganishdagi ahamiyati va ularni rivojlantirishda qaysi tamoyillar ustuvor ekanligini tushuntirib o'tamiz:

Nutqiy faoliyatning asosiy poydevori sifatida leksik ko'nikmalar. Leksik ko'nikmalar – so'z boyligi, ya'ni so'z va iboralarni to'g'ri tanlash, qo'llash qobiliyatidir. **(Carter & McCarthy, 2006)** Biror tilda muloqot qilish uchun mazmunli nutqni shakllantirish zarur, bu esa so'z boyligini kengaytirishni talab qiladi.

Nutqiy faoliyat va leksik ko'nikmalar o'rtasidagi bog'lanish:

Tinglash va tushunish: So'zlarni va ularning ma'nolarini bilish tilni tushunish va to'g'ri javob berish imkonini beradi. Yangi so'zlarni o'rganish, shuningdek, ma'lum bir mavzuda o'zlashtirilgan so'zlar yordamida fikrlarni aniq ifodalash imkoniyatini yaratadi.

O'qish va tushunish: O'qish jarayonida ham, so'zlarni to'g'ri tushunish leksik ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Yangi so'zlar va ifodalar tilni mukammal o'rganishga yordam beradi, bu esa o'qilgan matnni to'liq tushunishga imkon beradi. **(Sabirova, 2024).**

Yozish va so'zlashish: So'zlarning to'g'ri va samarali ishlatilishi muloqotda to'liq va aniq fikrlarni ifodalash imkonini beradi. Leksik ko'nikmalar nutqni boyitadi va ifodalar to'liqligini ta'minlaydi.

Leksik ko'nikmalarni rivojlantirishning qiyosiy ahamiyati

Ispan tili boshqa Roman tillariga o'xshashligi sababli, leksik birliklarni eslab qolish va ularni to'g'ri qo'llash uchun boshqa roman tillari bilan qiyoslash samarali hisoblanadi. **(Richards, & Rodgers, 2014)** Bu til o'rganuvchilarga o'xshash va farqli so'zlarni tezda eslab qolishga va yangi leksik birliklarni mos ravishda o'zlashtirishga yordam beradi.

Leksik ko'nikmalarni rivojlantirishning ba'zi usullari quyidagilar bo'lib:

Aktiv va passiv so'z boyligi: Chet tilida o'qiyotgan yoki tinglayotgan shaxs birinchi navbatda passiv so'z boyligini o'rganadi (ya'ni, tushunish darajasi yuqori bo'lgan, ammo nutqda kamdan-kam ishlatiladigan so'zlar). Keyinchalik, bu so'zlar faol ishlatiladigan so'zlar bo'lishi mumkin. Har kuni yangi so'zlar o'rganish va ularni turli vaziyatlarda qo'llash yordamida o'z so'z boyligini kengaytirish mumkin. **(Nation, 2001)**

Kontekstual so'z boyligini o'zlashtirish: Chet tilida so'zlarning faqat ma'nosini o'rganish emas, balki ularni kontekstda qo'llash ham juda muhimdir. So'zlar o'zaro bog'liq bo'lib, ular tilning ma'lum bir yo'nalishida yoki mavzusida ishlatilganida to'g'ri tushuniladi.

So'z yodlash usullarining ahamiyati haqida so'z borganda ispan tilida so'z yodlashda kontekstual yondashuv, ya'ni so'zlarni ma'lum kontekstda o'rganish juda samarali. Masalan, mavzuli suhbatlar yoki matnlar asosida so'z yodlash orqali nutqning tabiiyligi oshadi va o'rganilgan so'zlarni real vaziyatlarda qo'llash osonlashadi. **(O'Connor, J. y Seymur, J. 2007)**

Leksik ko'nikmalarni o'zlashtirish chet tili o'rganuvchilariga faqat tilni bilish emas, balki boshqa madaniy jihatlarni ham tushunishga imkon beradi. Har bir til o'ziga xos so'zlar, iboralar, slenglar va boshqa nutqiy vositalarga ega bo'lib, ular orqali ma'lum bir madaniyatni anglash mumkin.

Nutqiy kompetensiya va leksik ko'nikmalar – bu til o'rganuvchilarning nutqiy kompetensiyasini oshirish uchun faol ishlatiladigan so'zlar ro'yxatini shakllantirish, ulardan amalda foydalanish imkoniyatini yaratish muhimdir. **(Richards & Rodgers, 2014).** Ispan tilida keng qo'llanadigan so'zlarni o'rganish orqali til o'rganuvchilar kundalik muloqotda tezroq yuqori natijalarga erishadi.

Chet tili o'qituvchilari leksik ko'nikmalarni o'qitish da muhim strategiyalarni qo'llashlari talab etiladi. So'zlarni to'g'ri o'rgatish, ularni turli vaziyatlarda ishlatishni o'rgatish, shuningdek, o'rganuvchilarning amaliyotda yangi so'zlarni qo'llashga undash muhimdir. **(Sabirova, 2014).** Bunday yondashuv chet tilini o'rganishda aniq va samarali natijalarga erishishga yordam beradi.

Leksik ko'nikmalarni rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish: bugungi kunda ispan tilidagi mobil ilovalar, onlayn lug'atlar va boshqa texnologik resurslar leksik ko'nikmalarni rivojlantirishda katta yordam beradi. Masalan, Duolingo yoki Memrise kabi ilovalar til o'rganuvchilarga so'zlarni yodlash va ularni takrorlash imkoniyatini taqdim etadi. Bu orqali

o'rganuvchilar so'z boyligini mustahkamlashlari va yangi so'zlarni muntazam qo'llab borishlari mumkin.

Nutqiy faoliyat va leksik ko'nikmalar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik. Leksik ko'nikmalar nutqiy faoliyatning ajralmas qismi bo'lib, ular bir-birini to'ldirib boradi. (O'Connor, J. y Seymour, J. 2007). Ispan tilini o'zlashtirishda til o'rganuvchilar avval so'zlarni o'rganib, keyinchalik ushbu so'zlardan fikrlarini ifoda etishda foydalanishga o'rganadilar. Shu sababli leksik ko'nikmalar nutqiy faoliyatni mustahkamlashning muhim tarkibiy qismidir.

Xulosa qilib aytganda, ispan tilini o'zlashtirishda leksik ko'nikmalar til o'rganuvchilarga o'z fikrlarini aniq ifoda etish, kontekstga mos keladigan so'zlarni tanlash va muloqotda ishtirok etishda yordam beradi. (Tashpulatova, 2024). Shu bilan birga, leksik ko'nikmalarni rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va o'quv jarayonida kontekstual yondashuvni qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Hamda, leksik ko'nikmalar chet tilidagi nutqiy faoliyatni o'zlashtirishda asosiy ahamiyatga ega bo'lib, tilni samarali va to'liq o'zlashtirishga imkon yaratadi. Nutqning barcha turidagi faoliyatlarda (tinglash, o'qish, yozish, gapirish) leksik ko'nikmalarning roli katta, chunki so'z boyligi tilning samarali ishlatilishi uchun zarur asos bo'ladi. (Хамракулова, 2023). Chet tili o'rganuvchilari uchun leksik ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor qaratish, ularning tilni to'liq tushunish va erkin muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Leksik kompetensiya xorijiy til o'qitish da diskursiv mahoratlarni rivojlantirishning ajralmas qismi hisoblanadi. Yangi so'zlar va iboralarni o'rganish, ularni to'g'ri va samarali ishlatish til o'rganuvchining muloqotdagi ishtirokini sezilarli darajada yaxshilaydi. Diskursiv mahoratlarni o'qitish da leksik kompetensiya nafaqat so'z boyligini kengaytiradi, balki tilni to'liq va kontekstga mos ishlatish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Bu esa o'z navbatida, til o'rganish jarayonining samaradorligini oshiradi va muloqotda muvaffaqiyatga erishish imkoniyatini yaratadi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Bygate, M. (2001). "Speaking".** Bygate's work delves into how speaking skills can be developed in a second language, with a particular focus on lexical and discourse competence.
2. Baxronova, D., & Turamuratova, I. (2024, May). Xorijiy tillarni o'qitishning inson shaxsiy va ijtimoiy kamolotidagi ahamiyati. In Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit – 208-212.
3. **Carter, R., & McCarthy, M. (2006). "Cambridge Grammar of English".** This book provides an in-depth exploration of lexical competence in the context of English language teaching, offering numerous examples and exercises.
4. Сабирова, Н. А. (2024). Методический обзор обучения письменной речи: приемы, принципы и особенности (на базе испанского языка). Журнал гуманитарных и естественных наук, (9), 102-109.
5. **Nation, P. (2001). "Learning Vocabulary in Another Language".** This work focuses on the importance of vocabulary in second language acquisition and provides practical insights on how to teach vocabulary effectively.
6. O'Connor, J. y Seymour, J. (2007). Introducción a la PNL (Programación Neurolingüística), Barcelona: Urano.
7. **Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). "Approaches and Methods in Language Teaching".** This comprehensive overview of different language teaching methodologies highlights the role of vocabulary and discourse in language proficiency.
8. Sabirova Nilufar Kamiljonovna (2024). Factores cognitivos que influyen en la adquisición del español como segunda lengua. European Scholar Journal, 5(2), 47-48.
9. Sabirova N.A. (2024). Talabalarining yozma nutqini o'stirishda yozma ishlarning ahamiyati. Journal of Research and Innovation, (2(3)), 14-18.

10. Tashpulatova, F. S. (2024). Ispan tili leksikasini zamonaviy texnologiyalar asosida o'rgatishning maqsad va vazifalari. *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 43(3), 108-112.

11. Хамракулова, Б. А. (2023). Технология развития коммуникативно-прагматической компетентности будущих преподавателей (на примере испанского языка). *Журнал гуманитарных и естественных наук*, (1), 13-18.